

Ken uw bodem, breng de bodemkwaliteit in beeld

Voor goed bodembeheer is kennis van de eigen bodem belangrijk. Staan er vaak plassen op het land, is de gewasstand slecht of laat de bewerkbaarheid te wensen over, graaf dan eens een profielkuil of doe een bodemcheck en vergroot daarmee het inzicht in de percelen.

Tekst: Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

Goed zicht op de bodemkwaliteit en de eigenschappen van percelen is de basis voor een duurzaam bodembeheer. Met eenvoudige instrumenten zoals de bodemcheck voor grasland en door zelf te kijken naar de opbouw van de eerste 50 cm via een profielkuil wordt vaak al veel duidelijk. Een adviseur kan een uitgebreider bodemkundig onderzoek uitvoeren en gericht advies geven over te nemen maatregelen.

De maatregel

Voor bouwland is de beste methode het graven en beoordelen van een profielkuil van 50x50x50 cm. Belangrijke aspecten om naar te kijken zijn bodemstructuur in de bouwvoor en daaronder, sporen van activiteit van bodemleven, diepte en intensiteit van worteling en waterhuishouding. Bodemkundig onderzoek door een adviseur biedt veel aanknopingspunten voor het bedrijfs- en bodemmanagement. De bodemkwaliteit is vaak een afspiegeling van het beheer. Een adviseur zal daarom breder kijken dan alleen de waarneming en ook gebruik maken van beschikbare kaarten, grondwatertrapen, chemische bodemanalyses, informatie over bouwplan, grondbewerking en bemesting. Advies kan gaan over reparatie van slechte plekken met bodemtechnische ingrepen (het opheffen van storende lagen), maar het kan ook nodig zijn om het hele perceel aan te pakken met drainage, egalisatie, of een aanpassing in de vruchtwisseling (gewaskeuze) en de grondbewerking, zodat deze beter afgestemd zijn op het bodemtype. Het doel van meer zicht op de eigen bodemkwaliteit en bodemkundig advies is om de bodemkwaliteit gericht te kunnen verbeteren

zodat de opbrengst optimaal kan zijn met minimale milieueffecten (uitspoeling naar grond- en oppervlaktewater).

Effect op waterkwaliteit en -kwantiteit

Door verbetering van de bodemkwaliteit neemt de waterinfiltratie toe, waardoor minder water afspoelt over het maaiveld en het vochtleverend vermogen van de bodem toeneemt. Hierdoor neemt de piekbelasting van het oppervlaktewater bij hoosbuien af, en daarnaast ook de belasting met nutriënten en gronddeeltjes, waardoor de waterkwaliteit verbetert en de onderhoudsbehoefte van de sloot afneemt. Verbetering van de bodemkwaliteit leidt ook tot een intensievere en diepere worteling en gaat gepaard met meer biologische activiteit, waardoor water en nutriënten beter benut worden en er minder verloren gaat naar grond- en oppervlaktewater. Bij een intensievere worteling neemt ook de gewasverdamping toe waardoor de afvoer via grond- en oppervlaktewater afneemt.

Reactietijd

Bodemtechnische maatregelen werken weliswaar direct, maar vergen wel langdurig aangepast bodemgebruik om herhaling van bodemproblemen te voorkomen. Als alleen het bodemgebruik wordt aangepast (vruchtwisseling, gewaskeuze), moet rekening worden gehouden met een periode van 5-10 jaar waarin de maatregel tot werking komt. Bij ernstige verdichting of storende lagen is het daarom verstandig om eerst een bodemtechnische maatregel te treffen, alvorens het bodemgebruik aan te passen.

Tips en aandachtspunten

- Het uitvoeren van de bodemconditiescores of het beoordelen van een profielkuil is, na wat instructie, ook zelf uitvoerbaar.
- Aansluiten bij projecten die ingaan op de bodemconditie is een aanrader. Leuk en leerzaam!
- De loonwerker voert veelal veel werkzaamheden uit die invloed hebben op de bodem. Probeer daarom uw loonwerker te betrekken bij uw bodemconditie.
- Uw kennis groeit met de ervaringen in elk (groei)seizoen. Leg de waarnemingen daarom op overzichtelijke manier vast in getallen, foto's en opmerkingen.
- Concrete maatregelen gericht op de bodemkwaliteit zijn beschreven in diverse andere factsheets.

Effectiviteit

'De rijkste boeren, zitten op de armste gronden'. Dit eeuwenoude gezegde geeft aan hoe effectief goed bodemmanagement is. Op arme gronden waren boeren gedwongen om heel nauwkeurig met de bodem en gewassen om te gaan, met als gevolg dat ze veelal een hoger rendement konden behalen dan collega's op rijkere gronden. Kennis betaalt zich dus uit in de grondgebonden landbouw, of het nu om grondgebonden veeteelt gaat, over akkerbouw of over mengvormen. De positieve effecten van kennis van en aandacht voor de bodem zijn echter niet in één of enkele grootheden uit te drukken.

Kosten en baten

Verdieping in de eigen bodem hoeft geen geld te kosten. De ervaring leert dat de praktijk vaak terughoudend is om het zelf te doen of niet goed weet wat er dan geconcludeerd kan worden. Daarom is het inschakelen van een onafhankelijk adviseur zinvol. De kosten hiervan bedragen ca. 500-1000 Euro (afhankelijk van de uitgebreidheid van het advies en de rapportage). Vraag ook uw teeltadviseur(s) eens om samen naar de bodem te kijken. Regelmatig bieden onderzoeksprojecten de kans om gratis of tegen beperkt budget bodemkennis te vergaren. In Flevoland loopt bijvoorbeeld het project Zicht op Bodemstructuur waarbij deelnemers leren hun eigen bodems visueel te beoordelen. Baten komen voort uit besparingen op loonwerk en kosten voor bestrijdingsmiddelen. Directe baten komen voort uit de meerwaarde van hogere productie en kwaliteit.